

CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA CETATEA TURNU, TURNU MĂGURELE (JUD. TELEORMAN)

de GH.I.CANTACUZINO

Cetatea Turnu, străjuind un important punct de trecere peste Dunăre, în apropierea vărsării Oltului, s-a aflat - începând cu ultimii ani ai sec. al XIV-lea - în mai multe rânduri în centrul evenimentelor militare legate de lupta pentru apărarea Țării Românești de primejdia otomană. Căzută în mâinile turcilor la sfârșitul celui de al doilea deceniu al sec. al XV-lea, atacată în diferite împrejurări și uneori recucerită de domnii români, cetatea a revenit în stăpânirea Țării Românești, împreună cu zona înconjurătoare, în 1829, fiind după această dată dăruită. Ruinele, supuse unui continuu proces de degradare, au atras atenția lui August Treboniu Laurian, lui Cezar Bolliac, iar mai târziu lui Grigore Tocilescu. Diferite fragmente arhitecturale sau de inscripții române refolosite în zidurile cetății au făcut pe acesta din urmă să presupună că aici se afla cetatea Turris, menționată într-un text al lui Procopius din Cezarea², părere destul de răspândită și înrădăcinată ulterior, fără a fi însă unanim acceptată³.

În perioada 1936-1943 au fost efectuate la cetatea Turnu ample săpături arheologice sub conducerea lui Grigore Florescu. În cursul mai multor campanii au fost degajate ruinele și a fost urmărită stratigrafia printr-o secțiune transversală. A fost determinat planul fortificației - care avea în mijloc un turn înconjurat de un zid de incintă și de un șanț, mărginit de un zid spre interior și o contraescarpă spre exterior - și s-au obținut date privind cronologia ei. Ridicarea cetății medievale a fost atribuită perioadei lui Mircea cel Bătrân, considerându-se că o etapă inițială de construcție ar data din sec. al IV-lea s.n.⁴

În anul 1978 au fost întreprinse la cetatea Turnu noi cercetări arheologice, în cadrul santierului Turnu Măgurele⁵, cercetări continuate în 1979 și 1980. Planul săpăturilor (fig.1) a prevăzut două secțiuni axiale orientate nord-sud și est-vest⁶. Săpăturile au fost îngreunate de apa din pânza freatică. Faptul că din motive obiective, cu toate eforturile depuse în trei campanii succesive, nu s-a putut atinge talpa fundației diferitelor ziduri, face ca unele probleme să rămână în stadiul de ipoteză. Observațiile stratigrafice efectuate permit totuși precizarea succesiunii cronologice a principalelor etape de construcție a cetății Turnu.

Cel mai de seamă element al fortificației, de la care aceasta și-a luat denumirea și numele, este turnul central pe plan circular, cu ziduri groase de circa 3 m, având diametrul de 17,40 m la exterior și 11,75 m în interior. Paramentul său exterior este alcătuit din blocuri de piatră

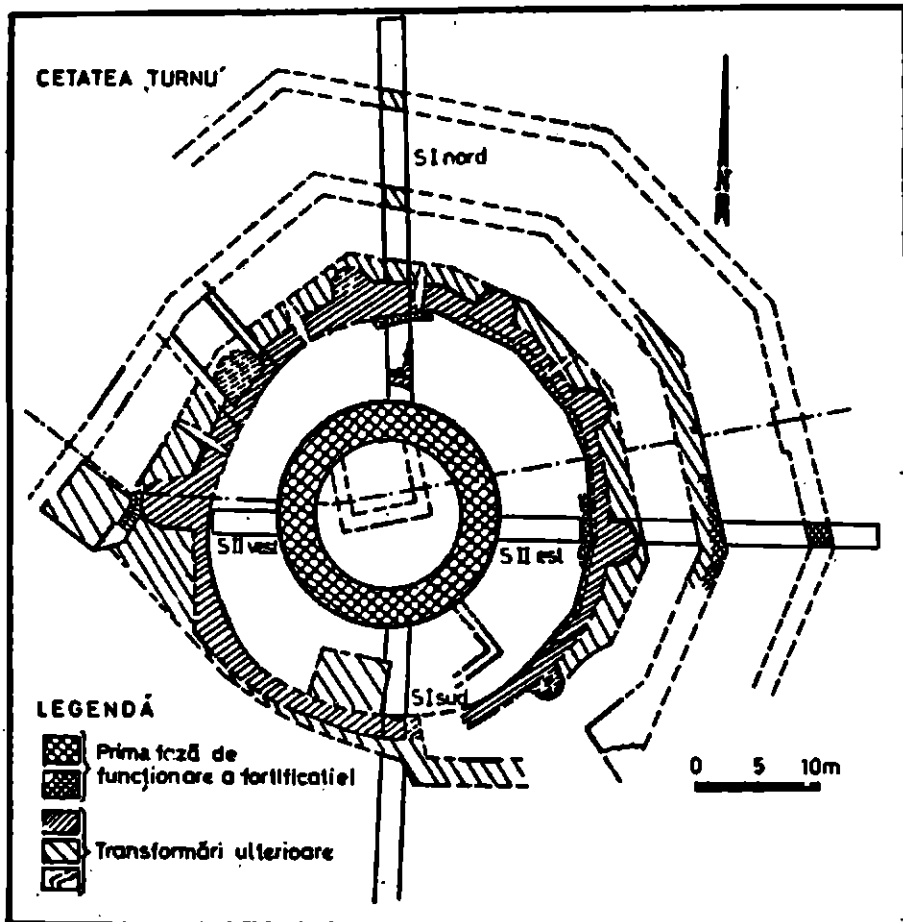
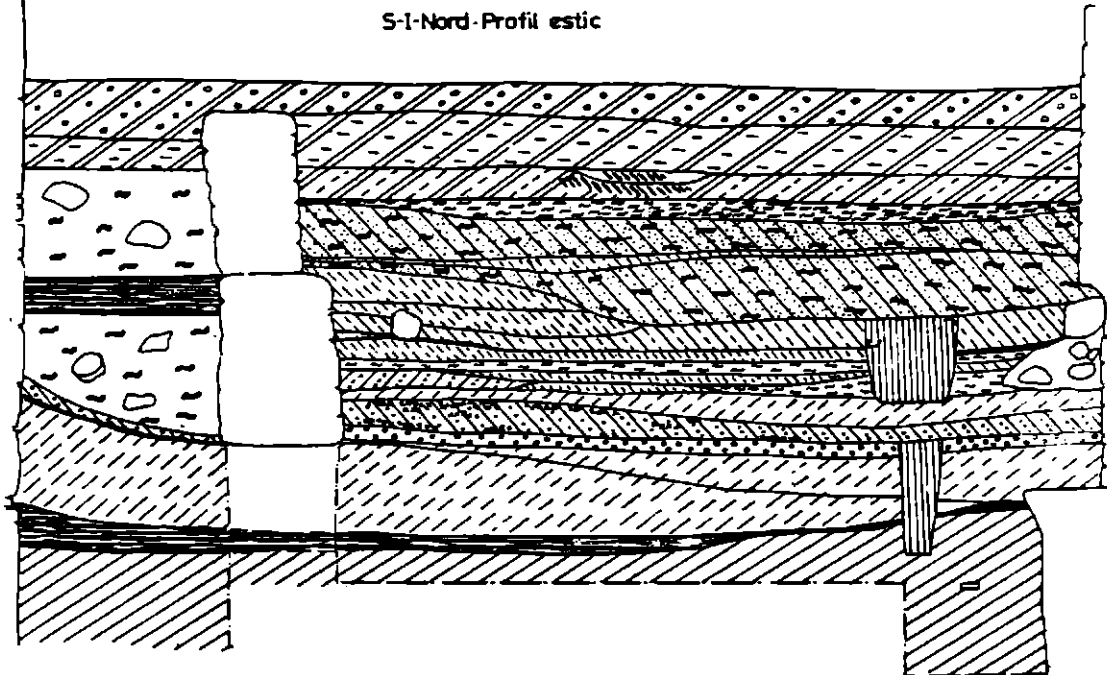

Fig.1.-Planul cetății Turnu (Turnu Măgurele).Amplasarea săpăturilor din 1978-1979.

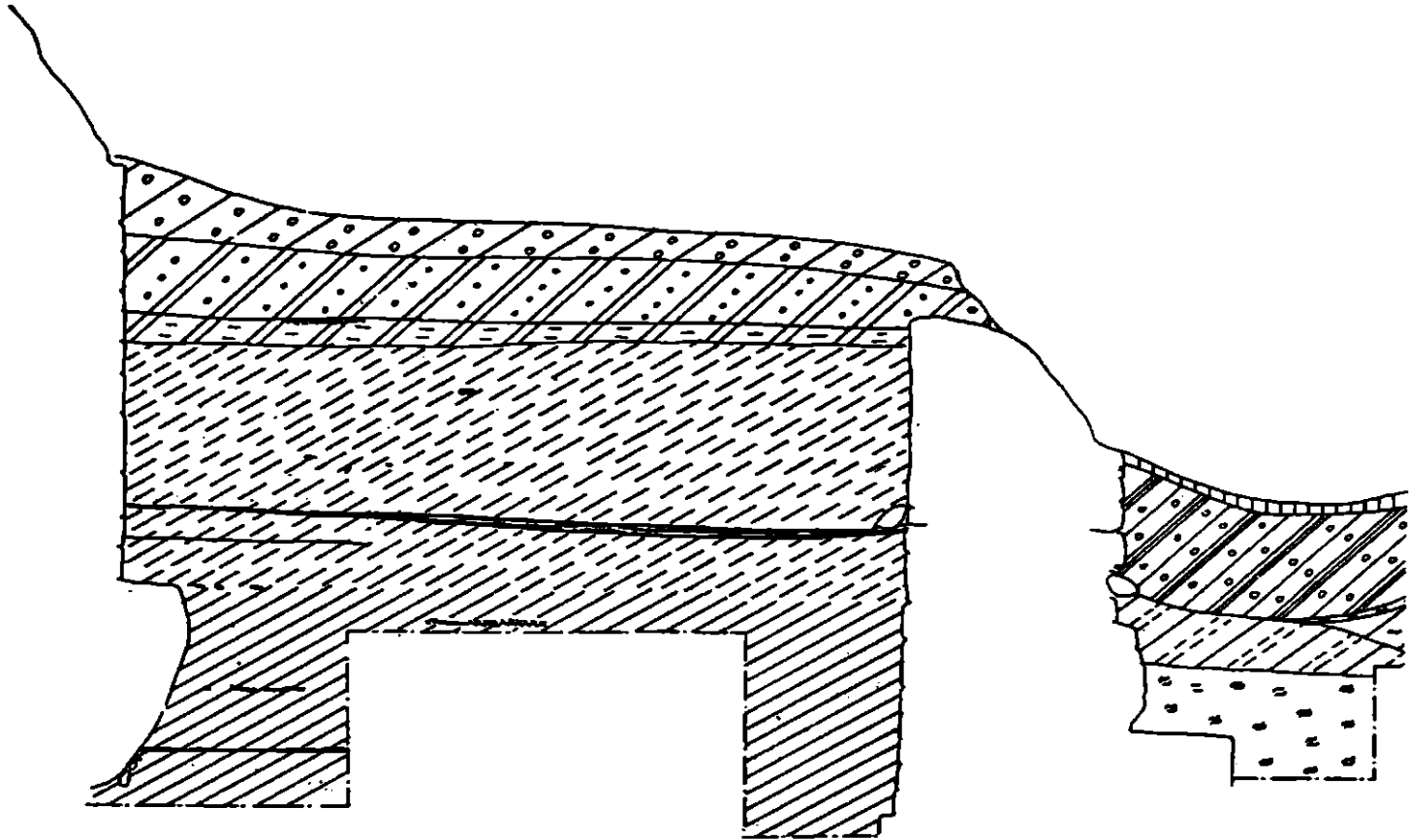
CETATEA TURNU 1978

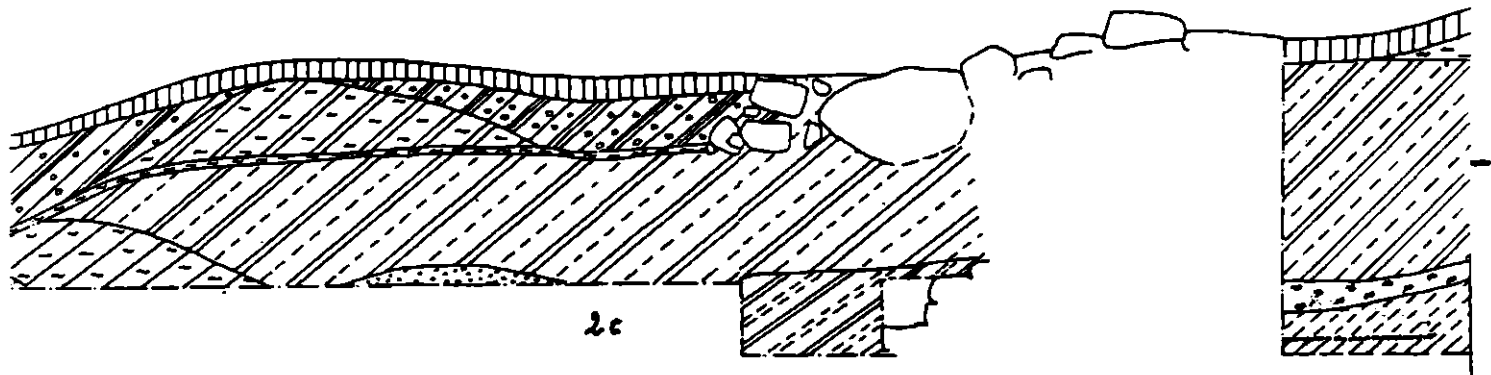
S-I-Nord-Profil estic

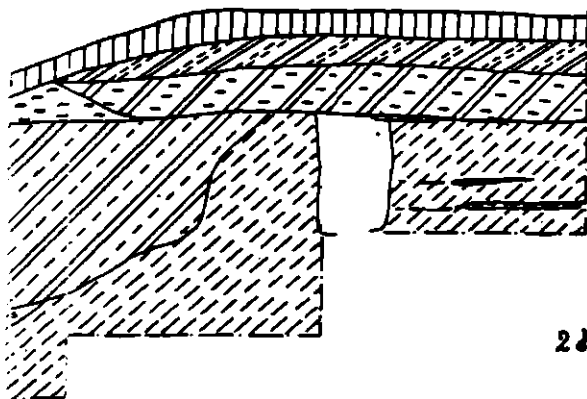
102

Fig.2(a-d) - Cetatea Turnu. Profilul vestic al secțiunii I - nord.

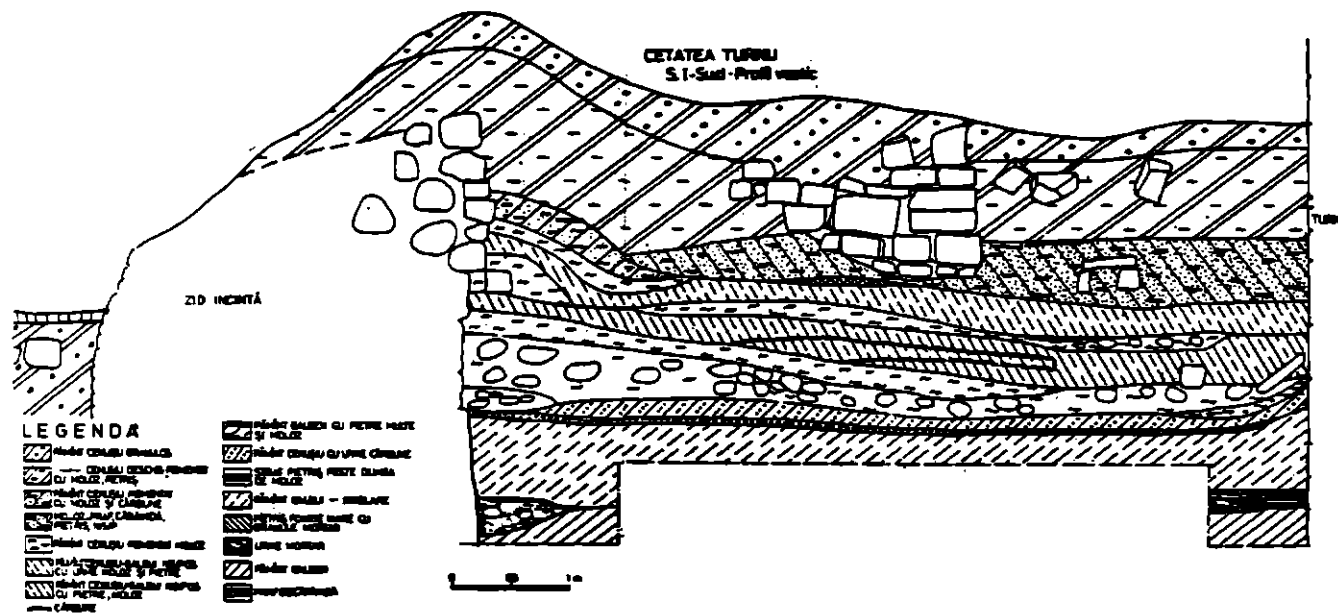

2 d

LEGENDA

 PĂMÎNT CENZUȘU GRANULOS CU FRĂGĂMIERE MOLOZ, CĂRBUNE	 PĂMÎNT CENZUȘU PIGMENTAT CU CĂRBUNE, MOLOZ	 PĂMÎNT VEGETAL
 PĂMÎNT CENZUȘU DESCHIS PIGMENTAT CU MOLOZ	 PĂMÎNT GĂLBEN NISPOȘ	 PĂMÎNT CENZUȘU
 PĂMÎNT GĂLBUI DESCHIS PIGMENTAT CU MOLOZ, PRAF CĂRBUNE	 PĂMÎNT CENZUȘU CU URME CĂRBUNE	 PĂMÎNT CENZUȘU GRANULOS CU MĂLĂI MOLOZ
 MOLOZ, PIETRIS	 PIETRIS	 PĂMÎNT CENZUȘU DESCHIS
 NISĂP MOLOZ, PIETRIS	 MORTAR	 PĂMÎNT CENZUȘU CU URME MOLOZ
 PĂMÎNT GĂLBUI NISPOȘ	 PĂMÎNT CENZUȘU GĂLBUI GRANULOS CU URME MOLOZ ȘI CĂRBUNE	 PĂMÎNT CENZUȘU PIGMENTAT CU CĂRBUNE ȘI CĂRBUNĂ
 PĂMÎNT GĂLBUI CASTANIU-NISPOȘ CU PIETRIS MOLOZ	 PĂMÎNT GALBEN	 PĂMÎNT CENZUȘU CASTANIU
 MOLOZ, MORTAR	 PĂMÎNT CENZUȘU GRANULOS VERDEAL	 PĂMÎNT CU MOLOZ

0 45 1m

Fig.3.—Cetatea Turnu. Profilul vestic al secțiunii I - sud.

CETATEA TURNU 1978
S-II-Vest , profil nordic

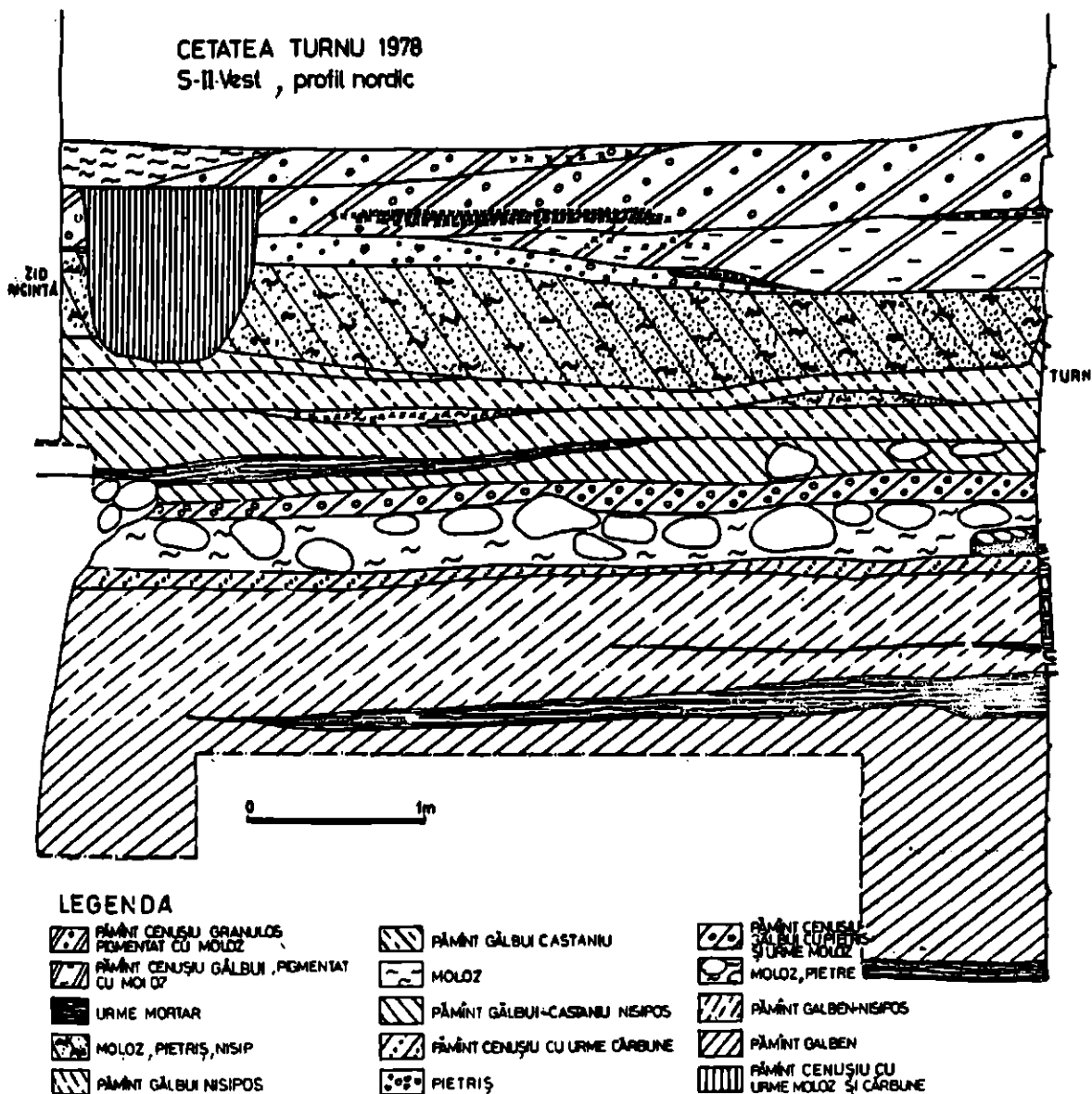

Fig.4.-Cetatea Turnu. Profilul nordic al secțiunii II - vest.

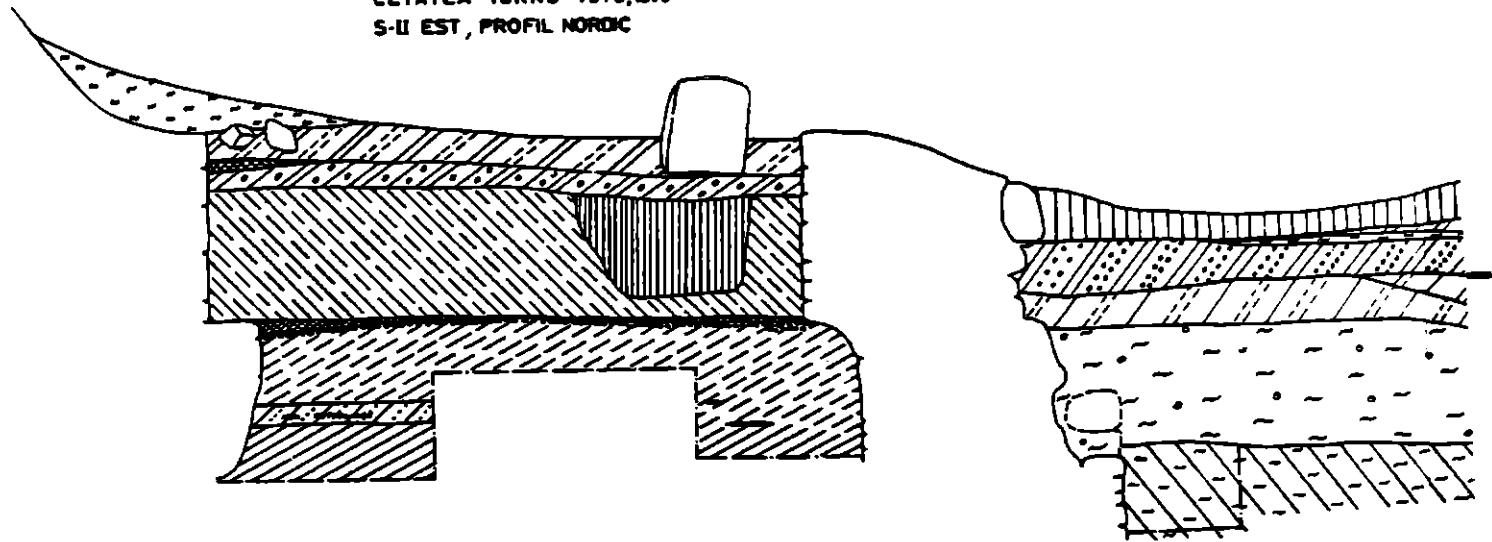
făcute sau cioplite, având între ele pietre de dimensiuni mici sau cărămizi dispuse orizontal sau vertical, în mod neregulat. Emblema din piatră și mortar era consolidată cu grani dispuse transversal și pe un traseu poligonal. Turnul central este primul ridicat dintre elementele componente ale cetății, după cum au dovedit-o cu certitudine actualele cercetări⁷. Săpătura s-a putut adânci, în 1979 și 1980, până la 4 m sub actualul nivel din interiorul incintei, adâncime la care în vecinătatea turnului (fig. 4, fig. 5 a) se află un strat gros cu mortar și piatră (în care, la vest de turn, s-a găsit și o mică bucată de lemn). Este probabil ca stratul menționat să corespundă nivelului de construcție al turnului. Ținând seama de caracteristicile terenului, puțin stabil și inundabil, nu este exclus ca acesta să fi fost consolidat cu pilași de lemn. Deasupra stratului cu mortar și piatră spartă se află un strat de nivelare din pământ galben nisipos, lipsit de urme arheologice, gros de 1,50 - 1,60 m. Amploarea acestor nivelări - necesare datorită terenului inundabil - a-vea să se reflecte mai târziu și în izvoare literare. Nivelările i se suprapune un strat de mortar atingând grosimea de 0,25 m lângă turn și subțindu-se pe măsura depărtării de acesta, strat în ușoară pantă spre exterior, cărula i se poate presupune rostul unei izolări și consolidări.

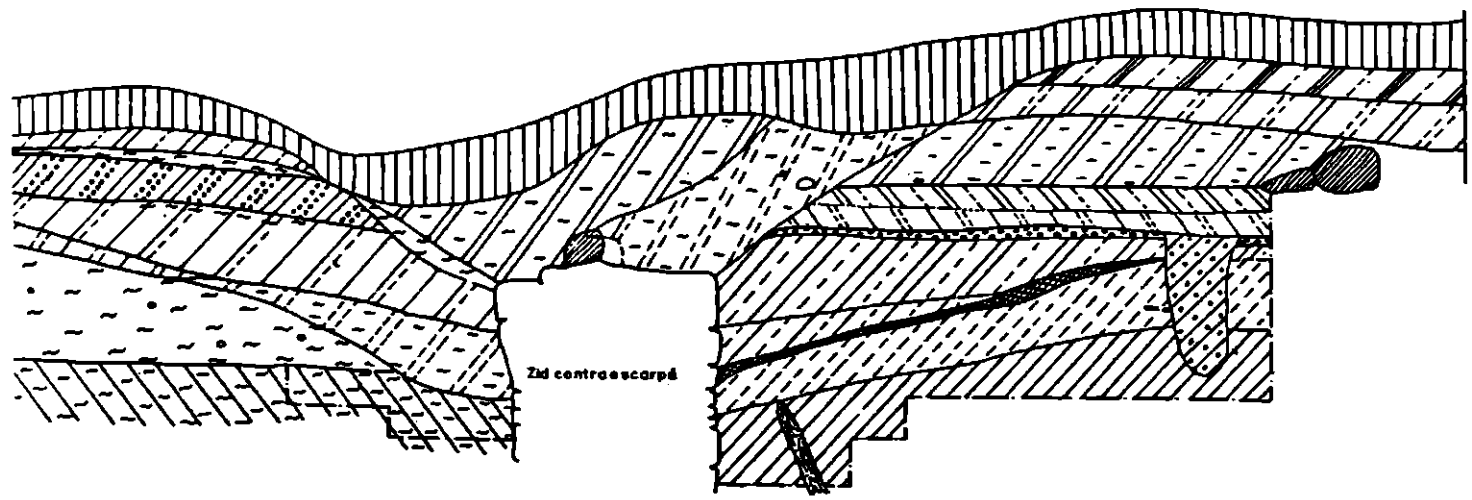
Anumite indicii îngăduie presupunerea că, concomitent sau imediat după ridicarea turnului, a fost amenajat șanțul de apărare, lat de peste 6 m, mărginit de un zid spre interior, cu contraescarpă spre exterior. În lipsa unui raport stratigrafic direct, a cărui observare este împiedicată de zidul de incintă ridicat între turnul central și șanț, putem ține seama de nivelul de la care au fost construite cele două ziduri care mărginesc șanțul spre interior și exterior (fig. 2/b,c; 5/b,c), nivel care denotă o succesiune imediată între momentul construcției turnului și amenajarea șanțului. Zidul dinspre interior avea - în prima sa fază - grosimea de 1,70 - 1,90 m, paramentul părții interioare (păstrat în partea de nord până la 1,50 m deasupra nivelului de construcție) fiind constituit din blocuri mici de piatră, sumar făcute sau cioplite. Zidul de contraescarpă, construit într-o tehnică similară, avea (în partea de est) 1,50 m lățime. Trebuie remarcată desoperirea, în exteriorul zidului de contraescarpă (în S II-est) a unui șir de piloți de lemn, cu secțiunea dreptunghiulară, groși de circa 18 x 10 cm, bătuți unul lângă altul, ușor înclinați, cu partea inferioară mai îndepărtată de zid, cea superioară, ușor ascuțită, aflându-se la circa 0,50 m de acesta (fig. 5/c). Poziția lor împiedică să considerăm că reprezentau un element inițial de fortificare sau resturi ale unei fortificații mai vechi. Rostul lor era probabil de a consolida terenul înaintea ridicării zidurilor (respectiv a amenajării șanțului și contraescarpei). O adâncire a săpăturii ar permite obținerea mai multor amănunte privind tehnica de realizare a acestui element al fortificației, dovadă de originalitate în domeniul construcțiilor defensive.

După ridicarea turnului și amenajarea șanțului a fost construit zidul de incintă în prima sa fază. El avea un traseu apropiat de cel circu-

CETATEA TURNU 1978, 1979
S-II EST, PROFIL NORDIC

LEGENDĂ

	Pământ cenușiu rar pigmentat moloz		Pământ cenușiu cu moloz, piatră		Pământ cu moloz și piatră spartă		Pământ cenușiu deschis cu nisip moloz.
	Pământ cenușiu granulos		Pământ cenușiu deschis pigmentat cu moloz, cărbune		Pământ gălbui cenușiu pigmentat cu moloz		Pământ cenușiu gălbui pigmentat cu moloz
	Pământ cenușiu granulos cu urme cărbune, moloz, piatră		Pământ cenușiu gălbui pigmentat cu moloz, cărbune		Pământ gălbui pigmentat moloz		Pământ cenușiu pigmentat cu moloz și cărbune
	Pământ cenușiu castaniu granulos		Pământ gălbui cenușiu pigmentat cu cărbune, rar moloz, cărămidă		Moloz, piatră, nisip, praf cărbune		Pietriș
	Pământ cenușiu deschis cu urme moloz, cărămidă		Pământ cenușiu cu urme moloz		Pământ gălbui nisipos		Mortar
	Pământ castaniu granulos pigmentat cu moloz		Pământ cenușiu gălbui pigmentat cu moloz		Pământ nisipos cu moloz și pietriș		Pământ gălbui purtat, rar pigmentat moloz
	Pământ cenușiu deschis pigmentat cu moloz		Pământ cenușiu cu piatră și moloz		Pământ nisipos cu moloz și pietriș		Pământ gălbui cenușiu, rar pigmentat cu moloz
	Pământ cenușiu cu urme moloz		Pietre, moloz		Pământ gălbui-cenușiu nisipos		Pământ gălbui nisipos, rar pigmentat cu cărbune (foarte rar pigmentat moloz)
					Pământ galben		

lar, fiind situat la o distanță de 6,40-6,60 m de turn. Din elevația lui se mai păstrează în unele locuri (spre nord și est) porțiuni înalte de 1,20-1,50 m, cu paramentul din blocuri de piatră de dimensiuni mici, cu rosturile bine conturate. Fundația sa era lăjită cu 0,45-0,60 m. Nivelul de construcție al incintei corespunde stratului de mortar suprapus stratului gros de nivelare din pământ galben fără urme arheologice. Așadar, în prima sa fază, zidul de incintă a fost construit imediat după ridicarea turnului și amenajarea nivelării din jurul lui⁹. Construcția zidului a fost urmată de a nouă nivelare, cu pământ galben nisipos în care se găsesc sporadic fragmente ceramice databile în a doua jumătate a sec. al XIV-lea, nivelare ce atinge o grosime totală de 0,50 - 0,70 m și în care se pot distinge două straturi, separate pe anumite locuri de o dungă subțire de mortar (vezi profilul S I nord - fig.2).

Deasupra nivelării menționate au fost construite unele ziduri, lipsite de fundație, aflate la serd de turn, ale căror resturi au fost descoperite în săpături; un zid cu traseu curb, aflat la circa 1,20 m de turn, țesut cu un altul, orientat aproximativ de la sud-sud-est la nord-nord-vest, gros de circa 0,80 m, păstrat până la o înălțime de circa 1 m (fig. 2/a). Este posibil ca aceste ziduri să fi fost legate de asigurarea accesului în turn.

Nivelul de călcarea după amenajarea incintei se află deasupra unui strat subțire cu pietriș și mortar suprapus nivelărilor cu pământ galben mai sus-menționate. La vest de turn acest nivel este marcat de resturile unui pavaj din bolovani mici de rfu, pe un pat de mortar.

Situația stratigrafică dovedește că ridicarea principalelor elemente componente ale fortificației - turnul, șanțul cu zidurile care îl mărginesc, zidul de incintă - a avut loc într-o succesiune destul de strânsă, probabil ca etape ale aceluiaș proces de construcție. Puținele fragmente ceramice găsite în straturile de nivelare corespunzătoare amenajării șanțului și zidului de incintă sînt toate databile în a doua jumătate a sec. al XIV-lea, ceea ce impune datarea construcțiilor menționate către sfîșitul sec. al XIV-lea.

Principalele perioade de foloalre a cetății, groșum și diferitele transformări suferite au avut ca rezultat depunerile acumulate în interiorul incintei. Numeroase resturi de cărbune aflate în depunerea suprapusă pietrișului care acoperă straturile de nivelare, la nord de turn, reprezintă probabil urmele unui incendiu. Cît despre stratul gros de piatră și moloz aflat în cea mai mare parte a incintei, conținînd materiale arheologice databile la sfîșitul sec. al XIV-lea - începutul sec. al XV-lea, el poate fi pus în legătură cu importante lucrări de refacere a zidului de incintă. Acesta a fost demolat în cea mai mare parte, păstrîndu-se din elevație numai unele porțiuni, înalte de 1,20-1,50 m, în părțile de est și de nord. Probabil că piatra aflată în foarte mare cantitate în stratul menționat este tocmai rezultatul acestei demolări.

Zidul de incintă a fost refăcut integral. Spre sud și vest al se suprapune resturilor zidului demolat, pe care le înglobează, în timp ce

spre est și nord traseul său este întrucâtva diferit; ieșit spre exterior ou circa 0,75 m la est, retras spre interior ou circa 0,15 m la nord. la aceste din urmă părți resturile vechinului zid s-au păstrat parțial deasupra nivelului de călcare de la data demolării, dar urmele care pot fi puse în legătură cu refacerea incintei se suprapun nemijlocit stratului ou piatră mai sus-menționat. De aceea se poate presupune că această refacere nu a avut loc mai târziu de prima jumătate a sec. al XV-lea.

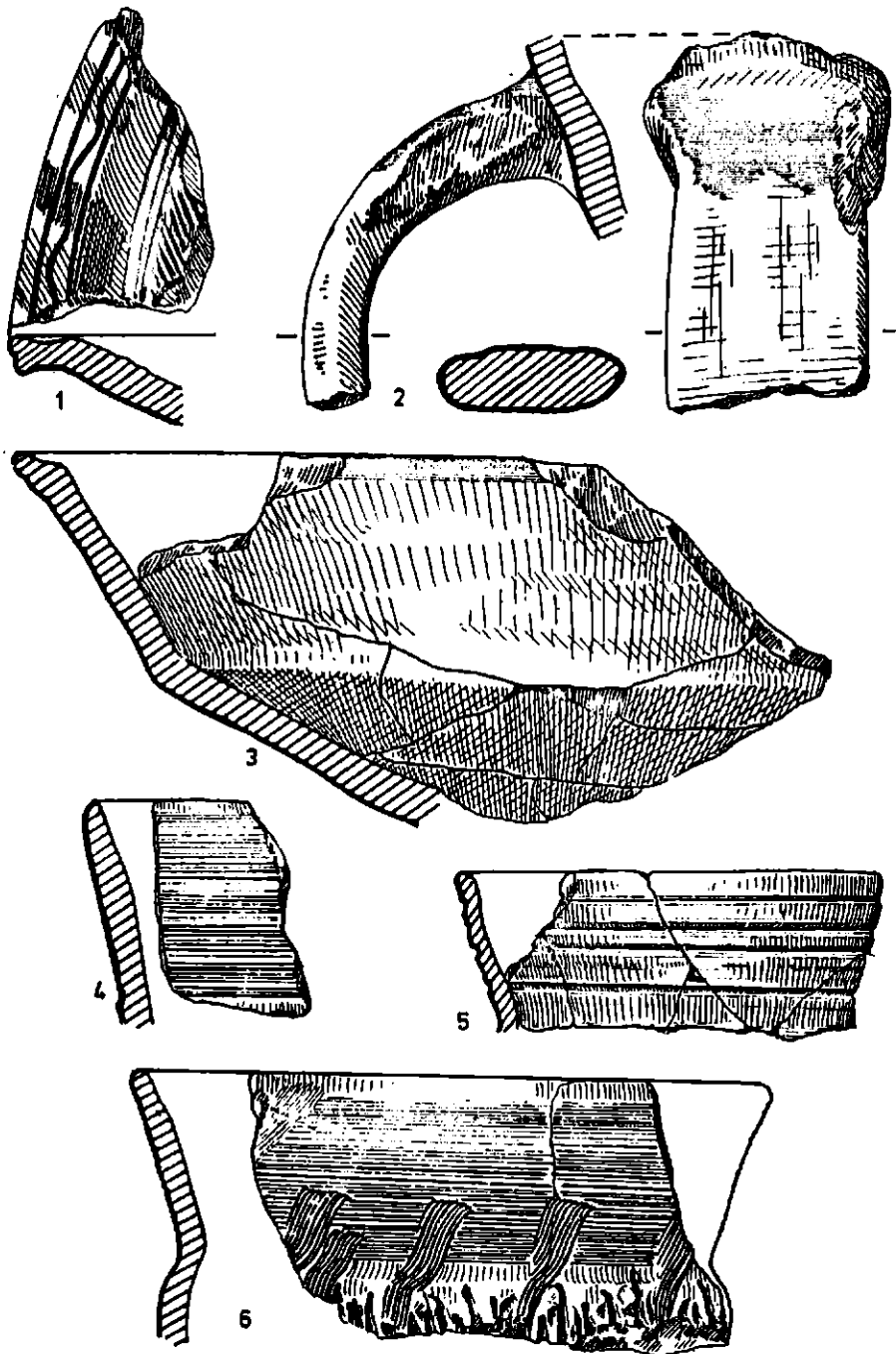
Zidul de incintă refăcut are paramentul din blocuri de piatră cioplită între care se află bucați mici de piatră sau cărămidă spartă. Mortarul folosit este ceva mai slab. Se observă golurile bînelor care îi consolidau. Grosimea zidului depășea 2,50 m. Spre exterior se aflau mici turnuri masive, avînd un diametru de circa 3 m. Probabil că ulterior refacerii incintei a fost amenajat un pavaj de bolovani mici de rîu ale cărui resturi s-au descoperit la est de turn, pe o lățime de circa 1,30 m.

Într-o etapă mai târziu, zidul de incintă a fost îngrosat: zidăria adăugată la exterior a înglobat și micile turnuri, rezultînd un plan polizonal, iar grosimea zidurilor a ajuns astfel la 4,30-4,60 m. Zidăria adăugată are în parament blocuri cioplite, avînd între ele, pe alocuri, cărămizi dispuse vertical sau orizontal.

Imediat după această sporire a capacității defensive a incintei a fost refăcut și zidul care mărginea la interior șanțul de apărare. Nivelul de construcție al acestei refaceri se suprapune nemijlocit stratului subțire de mortar corespunzător construirii zidăriei adăugate incintei (S II est, vezi fig.5/b) sau se află la partea superioară a unui strat de nivelare de pămînt galben nisipos care acoperă fundația amintitei zidării (S I nord, vezi fig.2/b). Data refacerii menționate, ținînd seama de cîteva fragmente ceramice găsite în stratul de nivelare amintit, trebuie considerată mai tîrzie decît sec. al XV-lea. Unele indicii permit presupunerea că și zidul de contraescarpă va fi suferit transformări în partea superioară în același timp. Din această etapă de construcție datează și intrarea prin zidul care mărginea spre interior șanțul, aflată în partea de est-nord-est a cetății și avînd o deschidere lată de 2,10 m. Drept prag, pe care se sprijinea un pod ridicător, a fost folosit un element arhitectural roman. La nivelul feței superioare a acestuia, în dreptul intrării, restul grosimii zidului era acoperit de un pavaj din lespezi mari de piatră.

De remarcat că Evlia Celebi, care a trecut prin cetatea pe ia 1660, menționează: "în partea de răsărit a cetății, în fața unei porți mici de fier, se află un pod atîrnat"¹⁰.

Ultimele transformări ale fortificației sînt reprezentate de adăugirea unor turnuri masive în partea de sud a incintei. Unele din ele, de dimensiuni mici, a fost alipit zidului de incintă în partea de sud. Al doilea, cu planul rectangular, avînd paramentul din blocuri foarte mari de piatră făcuțită, întărită cu bîrne dispuse la intervale regulate, a fost alipit la exteriorul zidului de incintă, în partea de nord-vest. Se mai păstrează primele trepte ale unei scări care asigură accesul la un nivel superior. Alte transformări au fost aduse incintei în partea ei de vest. Probabil că

Fig.6.-Cetatea Turnu. Fragmente ceramice descoperite în depunerile corespunzătoare ridicării și primei perioade de folosire a cetății. 1-3; ceramică smălțuită; 4-6; ceramică nesmălțuită .

anumite lucrări vor fi fost efectuate și la turnul central, după cum lasă să presupunem aspectul paramentului său. Dintr-o perioadă târzie datează resturi de canalizare descoperite la sud de turn.

În săpăturile din 1978 și 1979 au fost descoperite la cetatea Turnu un număr însemnat de proiectile, din piatră și fier, de diametrii variați; cele din piatră au diametrul de 13 cm, 10-12 cm, 7-8 cm sau mici, cu diametrul de 4 cm, iar cele din fier cu diametrul de 11 cm sau 6-7 cm. Dintre obiectele de fier, cele mai multe se aflau într-o stare de conservare precară.

Ceramica descoperită într-o cantitate destul de importantă, acoperă cronologic perioada sec. XIV-XIX, lipsind cu desăvârșire orice materiale mai vechi. Fragmentele de vase aparțin atât ceramicii smălțuite, cât și ceramicii smălțuite. În depunerile legate de ridicarea și de prima perioadă de utilizare a cetății au fost descoperite fragmente de oăni cu gura înaltă (fig. 6/4,5) în forme asemănătoare celor documentate la Coconii, Zimnicea și în alte așezări contemporane din Câmpia Română, câteva fragmente decorate cu incizii pe buză și pe partea superioară a corpului (fig. 6/6), fragmente de oăni parțial smălțuite (fig. 6/2), de farfurii sau străchini cu smalt de culoare verde (fig. 6/3) sau fragmente decorate cu sgraffito (fig. 6/1), toate databile la sfârșitul sec. al XIV-lea și în prima parte a veacului următor. Au fost găsite și fragmentele unor vase întregibile, databile în perioada mai târzie de folosire a cetății.

În săpături au fost scoase la iveală numeroase sărămuri fragmentare, de diferite mărimi, precum și fragmente de olane, cu care era învelit turnul în perioadele mai târzii. Astfel îl descrie și Evlia Celebi la mijlocul sec. al XVII-lea¹¹.

Recentele săpături au permis o mai bună cunoaștere a cetății Turnu din punct de vedere cronologic, al evoluției etapelor de construcție. Nu există nici un element care să poată dovedi existența pe acest loc a vreunei fortificații din epoca romană. Primul strat, gros, de nivelare, este cu totul lipsit de materiale arheologice, iar cele mai vechi fragmente ceramice descoperite sînt în exclusivitate medievale, databile la sfârșitul sec. al XIV-lea. Piese arhitecturale romane care cu putut duce - în secolul trecut - la presupunerea localizării aici a cetății Turris, sînt toate refozosite, aduse din alte locuri, în etape mai târzii de existență a cetății. Observațiile stratigrafice dovedesc că primele și cele mai de seamă elemente ale fortificației au fost construite în ultimele decenii ale sec. al XIV-lea. Izvoarele scrise atestă rolul cetății Turnu în cursul luptelor antiotomane purtate la Dunăre în timpul lui Mircea cel Bătrîn¹². Datele arheologice îndreptățesc punerea în legătură a ridicării fortificației cu necesitatea apărării Țării Românești de primejdia expansiunii otomane la sfârșitul sec. al XIV-lea.

În consecință stabilirea unei cronologii absolute, ultimele decenii ale sec. al XIV-lea pot fi considerate ca reprezentînd momentul construcției

turnului, șanțului de apărare și zidului de incintă în prima sa fază. Refacerea incintei, ca urmare a unor distrageri cauzate probabil de acțiuni militare, nu poate presupune a se fi produs fie ca urmare a luptelor din ultimul deceniu al sec. al XIV-lea (o inscripție descoperită în cursul vechilor săpături menționează o "fînnoire" a cetății în timpul sultanului Balasid İsfidrîm, prin anii 1397-1398¹³), fie mai curând după luarea cetății de către turci, la sfârșitul celui de al doilea deceniu al sec. al XV-lea. Cât despre celelalte transformări - întărirea zidului de incintă, adăugarea turnurilor din partea de sud etc. -, ele sînt ulterioare sec. al XV-lea, fiind efectuate în scopul întăririi capacității defensive a cetății în condițiile folosirii în asediu a armelor de foc.

Rămîne în sarcina viitoarelor cercetări obținerea unor date mai precise asupra cronologiei fortificației, a mai multor amănunte privind tehnica de construcție, precum și planimetria exactă a elementelor componente ale cetății Turnu.

NOTE

- 1 GR. TOCILESCU, Monumente epigrafice și sculpturale, I, București, 1902, p.248-249.
- 2 PROCOPIUS DIN CESAREEA, De bello gothico, VII, 14, 31-34, în Fontes Historiae Daco-Romanae, II, București, 1970, p.443-445.
- 3 GR. FLORESCU, autorul primelor săpături sistematice la Turnu, nu acceptă această atribuire (Cetatea Turnu, în RIR, XV, 1945, IV, p. 432 și urm.). În problema localizării Turris-ului, vezi și A.A. Bolșacov-Ghimpu, La localisation de la forteresse Turris, în RESEE, VII, 1969, nr.4, p.686-690.
- 4 GR. FLORESCU, op.cit., p.432-464.
- 5 Cercetări efectuate din fondurile C.J.C.E.S. Teleorman și conduse de autorul acestor rînduri. Pentru probleme de arhitectură, arh. Anisoara Sion. Din colectivul de cercetare a mai făcut parte G. Gîscan.
- 6 Secțiunea orientată nord-sud, S I, a depășit șanțul de apărare, cele două segmente ale ei măsurînd - de la turnul central - 30 m spre nord (S I-nord) și 40 m spre sud (S I-sud). Secțiunea orientată est-vest, S II, a fost prelungită în 1979 spre est cu 15 m dincolo de șanțul de apărare.
- 7 GR. FLORESCU considera, după vechile săpături, că turnul central ar fi fost ridicat după 1418 (op.cit., p.454), impresie care se explică prin existența unor intervenții tîrzii, ale căror urme sînt vizibile în paramentul acestui turn.
- 8 Știri despre această nivelare aveau să fie consemnate, cu peste două secole și jumătate mai tîrziu, de Evlia Celebi, care făcea însă erori privind data și împrejurările construcției. El menționa că "fiind un loc foarte mlăștinos și plin de băltoace, toate raialele, precum și toa-

- ăi oastea au cărat cu sute de mii de saci și cu traiste, pământ și alte lucruri, de au umplut pînă la gură acea mlaștină" (Călători străini despre țările române, vol.VI, București, 1978, p.705).
- 9 GR.FLORESCU a considerat această primă fază de construcție a incintei ca datînd din epoca romană tîrzie, din sec.IV e.n.(op.cit., p. 454), confuzie datorată faptului că stratul de nivelare cu pământ galben, în condițiile în care vechile săpături nu s-au putut adînci mai mult, a putut fi considerat pământ viu, iar puținele fragmente ceramice care vor fi fost găsite deasupra nivelului de construcție al zidului respectiv, fragmente atipice, din pastă cărămidă, puteau fi considerate de factură romană, într-o vreme cînd ceramica medievală era mai puțin cunoscută.
- 10 Călători străini, VI, p.705.
- 11 Ibidem.
- 12 Hurmuzaki I-2, p. 395, 460; vezi P.P.PANAITEȘCU, Miroasa cel Bătrîn, București, 1944, p.238-241,257,275.
- 13 H.CHIRCĂ și C.BĂLAN, O inscripție din 1397-1398 privitoare la stăpînirea turcească la Turnu, în SMM, III, 1959, p.359-364.

RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DANS LA FORTERESSE DE TURNU, TURNU MAGURELE, DÉP. DE TELEORMAN.

Résumé

La forteresse de Turnu située tout près de l'embouchure de l'Olt dans le Danube, a été investiguée systématiquement pour la première fois en 1936-1943 par Gr.Florescu qui a déterminé le plan de la fortification et de la stratigraphie en vue d'établir une nouvelle chronologie. En 1978 et aux ans suivants ont été entreprises des recherches archéologiques nouvelles. Les fouilles étaient rendues difficiles à cause de l'eau provenant de la nappe phréatique mais on a réussi d'obtenir certaines précisions concernant la succession chronologique des principales étapes de construction de la forteresse.

La première bâtie de tous les éléments de la fortification a été la tour centrale. Après l'édification de celle-ci on a nivelé le terrain avec de la terre jaune stérile couverte d'une couche de mortier.

Probablement en même temps ou peu après l'édification de la tour a été aménagée aussi la douve, qui dépassait 6 m en largeur et qui confinait à l'intérieur avec le mur pourvu d'une contrescarpe à l'extérieur.

À l'extérieur de la dernière ont été découverts quelques pilots en bois battus l'un à côté de l'autre, dont le rôle était peut-être celui de consolider le terrain avant les travaux de construction.

Après l'élevement du terrain et l'aménagement de la douve, a été

bâti le mur d'enceinte sur un tracé circulaire et situé à approximativement 6,60 m de la tour, construction suivie par un nouveau nivellement du terrain. L'élevement des principaux éléments de la fortification s'est déroulé dans une série successive, probablement comme étapes du même processus de construction.

Le mur d'enceinte a été démoli ultérieurement et refait intégralement. Il était pourvu à l'extérieur de petites tours massives en hémicycle. Plus tard le même mur a été grossi jusqu'à 4,60 m en acquérant un plan polygonal.

On a refait aussi le mur qui limitait vers l'intérieur la douve et possiblement la contrescarpe aussi. De cette étape date l'entrée qui était située à l'est-nord-est de la forterosse et dont le seuil était fait d'un élément architectonique romain réutilisé. Les derniers travaux importants sont ceux représentés par l'adjointement de quelques tours massives au sud de l'enceinte et aussi certaines modifications souffertes par le mur d'enceinte à l'ouest et par la tour centrale.

Il n'y a aucun indice concernant l'existence sur les lieux d'une forterosse romaine tel que les anciens chercheurs supposaient. Les matériaux de construction romains y découverts, réutilisés durant le Moyen Âge proviennent tous d'autres places. Les plus vieux matériaux archéologiques y découverts peuvent être datés pendant la dernière partie du XIVe siècle. Les recherches archéologiques nous autorisent de mettre en liaison la réalisation de la forterosse avec la nécessité de défendre la Valachie du danger représenté par l'expansion ottomane à la fin du XIVe siècle.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig.1.-Plan de la forterosse de Turnu (Turnu Măgurole). L'emplacement des fouilles de 1978-1979.

Fig.2.- (a-d) - La forterosse de Turnu. Profil ouest de la section I-nord.

Fig.3.- La forterosse de Turnu. Profil ouest de la section I-sud.

Fig.4.- La forterosse de Turnu. Profil nord de la section II-ouest.

Fig.5 (a-d) - La forterosse de Turnu. Profil nord de la section II-est.

Fig.6.- La forterosse de Turnu. Fragments céramiques découverts dans les sédiments qui correspondent à l'édification et à la première période d'utilisation de la forterosse. 1-3; céramique émaillée; 4-6; céramique non-émaillée.